

ŽEMAIČIŲ MUZIEJUS „ALKA“

Biudžetinė įstaiga, Muziejaus g. 31, LT-87357 Telšiai, tel./faks. (8 444) 70 282, el. p. info@muziejusalka.lt.
Duomenys kaupiami ir saugojami Juridinių asmenų registre, kodas 190599771.

Telšių raj. savivaldybės merui
Tomui Katkui

2025-09-04 Nr. S-

DĖL INFORMACIJOS APIE EUGENIJĄ PLEŠKYTĘ IR JONĄ PLEŠKĮ

Žemaičių muziejus „Alka“ (toliau – ŽAM) atsakydamas į jūsų 2025 m. rugpjūčio 1 d. raštą nr. M7-502 informuoja, jog muziejaus rinkiniuose ir moksliniame archyve nepavyko rasti kitų istorinių ar ikonografinių šaltinių apie minimus asmenis išskyrus vieną nuotrauką (ŽAM GEK 41.352, F-5.573 „Telšių pedagoginės mokyklos ekskursija Leningrade 1955 m. Grupės centre – buvęs m-los auklėtinis Jonas Pleškys (1935-1993 m.)), todėl siunčiame mūsų istorikės parengtas bendrines Jono Pleškio ir Eugenijos Pleškytės biografijas.

Dėl papildomos informacijos apie Joną Pleškį rekomenduojame kreiptis į Lietuvos ypatingąjį archyvą, kuriame saugoma Jono Pleškio baudžiamoji byla. Dėl papildomos informacijos apie Eugeniją Pleškytę rekomenduojame kreiptis į Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejų. Taipogi rekomenduojame naudoti publikuotus biografinius leidinius - „*Laisvės beieškant: žmogus iš Raudonojo Spalio*“ Marijona Venslauskaitė Boyle. Eglės leidykla, 2006. ISBN: 9789955542278, „*Vienintelė*“ Birutė Vyšniauskaitė. Tyto alba, 2013. ISBN: 9789986169383 kurie parengti remiantis minimų archyvų, bei pačios Pleškių šeimos ir kitų asmenų privačių archyvų medžiaga.

PRIDEDAMA:

1. Fotografija. ŽAM GEK 41.352, F-5.573 „Telšių pedagoginės mokyklos ekskursija Leningrade 1955 m.“ (aukštos raiškos kopija pasiekama adresu: <https://home.mycloud.com/action/share/cfd68bea-96ce-42a7-9360-869f423b6996>);
2. Jono Pleškio ir Eugenijos Pleškytės biografijos.

Direktorė

Eva Stonkevičienė

ORIGINALAS NEBUS SIUNČIAMAS

Donatas Barsys, tel. +370 670 65762, el. p. donatas.barsys@muziejusalka.lt

Parengė: Žemaičių muziejaus "Alka" istorikė Janina Bucevičė

Į LAISVĘ – KAPITONAS JONAS PLEŠKYS

Jonas Pleškys gimė 1935 m. Leopoldavo kaime, Rietavo rajone (pagal 1961 m. duomenis). Jis matė visus Antrojo pasaulinio karo baisumus, sovietinę okupaciją, tėvo ir pamotės ištrėmimą į Sibirą, matė jaunos vyrus išeinančius į partizanus ir jų išniekintus kūnus miestelių ir miestų aikštėse... Jis pats už antisovietinę veiklą buvo pašalintas iš Telšių mokytojų seminarijos, nebuvo priimtas į tuometinį Kauno politechnikos institutą (dabar – Kauno technologijos universitetas). Po tarnybos sovietinėje armijoje Jonas Pleškys įstojo į Leningrado (dabar – Sankt Peterburgo) karinę jūrų akademiją, ją puikiai baigė, įgijo povandeninių laivų šturmano kvalifikaciją.

1961-ųjų balandžio 6-ąją, būdamas vos 26 metų, J. Pleškys Aukštosios karinės jūrų povandeninio plaukiojimo mokyklos absolventas, su jo vadovaujama karinio dalinio 22947 krovinių barža МБСС-136150 ir 8 įgulos nariais išplaukė iš Klaipėdos uosto į sąvartyną jūroje išmesti cheminių atliekų. Kapitonas įgulai neleido užmegzti radijo ryšio, sutemus įsakė nedegti šviesų ir nemažinti maksimalaus greičio. Specialiai sugadinęs navigaciją, kad įgula nieko neįtartų, įgulos narius įtikinęs, kad grįžta į Klaipėdą, baržą nuplukdė prie Švedijos Gotlando salos krantų. Išsilaipinęs Gotlando saloje, jis iš karto pasiprašė politinio prieglobsčio. Kartu su J. Pleškiu baržoje buvo dar vienas lietuvis Jurgis Kryžiokas, tačiau jis nebuvo toks drąsus kaip kapitonas ir rusų buvo parplukdytas iš pradžių į Latvijos Liepojos uostą, o vėliau – atgal į Klaipėdą. Kiekvienas baržos įgulos narys buvo tardomas po kelias paras. Bet bausmių nesulaukė. Susitikęs su SSRS pasiuntinybės atstovu Jonas Pleškys pareiškė, kad pasiliks Švedijoje. Švedijos spaudoje buvo rašoma, kad apklausų policijoje metu J. Pleškys nurodė, kad „*gyvenimas SSRS buvo nepakenčiamas*“, kad „*negalėtų likusį gyvenimą nugyventi melo pasaulyje*“. Raudonosios vėliavos Baltijos laivyno Karo Tribunolo (Paldisko m., Estijos SSR) 1961 m. nuosprendžiu už tėvynės išdavimą nuteistas jam nedalyvaujant, sušaudymu, jam atimtas leitenanto laipsnis.

Kai J. Pleškys pabėgo, buvo pats Šaltojo karo tarp JAV ir SSRS įkarštis. Geležinė sovietų siena atrodė nepramušama, todėl J. Pleškio pabėgimas į Vakarus tuo metu beveik prilygo atominiam sprogimui. J. Pleškys pabėgimui, kaip jis sakydavo, „iš melo šalies“, ruošėsi ilgai. Nors jį siejo itin artimi ryšiai su Klaipėdoje gyvenusia seserimi Emilija Pleškyte-Pakalniškiene, kurios namuose, dirbdamas uoste, dažnai lankydavosi, apie savo būsimus planus bėgti jai neprasitarė. Ir Emilija, ir kitos seserys apie Jono šuolį į laisvą pasaulį sužinojo tik po to, kai SSRS kilo baisus skandalas ir apie tai pranešė Vakarų šalių žiniasklaida. Šeimos nariai buvo kviečiami į apklausas KGB rūmuose Vilniuje. Tačiau tardytojai iš Pleškių nieko neišpešė. Vėliau Eugenija Pleškytė prasitarė, kad kai Jonas buvo pabėgęs, ji su seserimis, atsukusi laiką atgal, suprato, jog pabėgimui brolis ruošėsi kone visą sąmoningą gyvenimą. Dėl to jis net vedė vieną klaipėdietę (nevedusių vyrų sovietmečiu neišleisdavo išplaukti į užsienį), nors Latvijoje turėjo mylimąją, kuri jau po jo pabėgimo pagimdė jam dukrą. Prieš savo pabėgimą kapitonas apsilankė Žarėnuose ir Telšiuose, buvo nuvažiavęs ir į Sibirą, kur sovietinėje armijoje tarnavo jo brolis Antanas. Aplankė Jonas ir Vilniuje studijavusią Eugeniją. J. Pleškys turėjo gerą humoro jausmą, bet jei ant

ko nors supykdamas, tai jo humoras tiesiog kojas pakirsdavo, nors kaip žemaitis buvo uždaro būdo, užsispyręs ir mažakalbis.

J. Pleškio biografiją JAV parašiusi ir ilgai su juo bendravusi išeivijos lietuvė Marijona Venslauskaitė-Boyle savo knygoje „Laisvės ieškant. Žmogus iš „Raudonojo spalio“ teigė, kad Jonas sąmoningai atsisakė tarnauti povandeniniame laive ir pasiprašė į povandeninius atominius laivus prižiūrinčią karinę baržą. Kadangi jis turėjo itin aukštą kvalifikaciją, iš karto buvo paskirtas baržos „Smolnyj“ kapitonu. Matyt, to jis siekė sąmoningai, nes pagalbiniai laivai (karinės baržos) nebuvo taip akylai saugomi kaip povandeniniai. Švedijoje J. Pleškys neužsibuvo – išvyko į JAV, kur buvo globojamas amerikiečių specialiųjų tarnybų. Jo gyvenamoji vieta buvo kruopščiai slepiama, nes buvęs SSRS karinio laivyno kapitonas žinojo nemažai sovietų karinių paslapčių. Mažiausiai žinoma apie laikotarpį, kai jis devynerius metus gyveno Centrinėje ir Pietų Amerikoje, o trejus iš jų praleido slapstydamasis kalnuose. M. Venslauskaitė-Boyle pavyko KGB archyve rasti J. Pleškio iš Peru ir Meksikos broliui Antanui į Lietuvą siųstų atvirukų, kurie adresato nepasiekė. Po to J. Pleškys persikėlė į JAV, kur dirbo programuotoju ir analitiku. *„Jonas buvo labai užsispyręs ir užduras žmogus, nesidalijo savo paslaptimis. Dešimt metų rinkau apie jį informaciją, tačiau visų jo paslapčių taip ir nesužinojau. Informacijos apie Joną nesuteikė nei Maskva, nei JAV specialiosios tarnybos. Jokių dokumentų ir kitos informacijos nepaliko ir pats Jonas“*, – yra pasakojusi M. Venslauskaitė-Boyle.

1990 m., atsikūrus nepriklausomai Lietuvos valstybei, Jonas Pleškys planavo grįžti į tėvynę, prisidėti kūriant Lietuvos karinį jūrų laivyną, bet kaip tik tuomet sužinojo, kad sunkiai serga – galvos smegenų auglys, prognozės buvo nedžiuginančios. 1992 m. balandį J. Pleškys, nepaisant sunkios ligos, ryžosi atvykti į Lietuvą, aplankė gimtąsias vietas. Tada jis viešėjo pas seserį Eugeniją Vilniuje ir gimtuosiuose Žarėnuose, Telšiuose bei Klaipėdoje. Taip pat susitiko su savo buvusia mylimąja Latvijoje, susirado ir aplankė savo nesantuokinę dukrą Paulą, kuri dar prieš pat jo mirtį lankė jį Amerikoje.

J. Pleškys savo namuose Kalifornijoje nuo galvos smegenų auglio, mirė 1993 metų balandį, būdamas 57 metų. Jis nepaliko apie save jokių užrašų ar dienoraščių. Bute buvo rasti tik jo asmeniniai dokumentai. Urną su dalimi brolio Jono pelenų į Lietuvą iš Amerikos 1993 metų parvežė aktorė Eugenija Pleškytė, o kitą dalį pelenų pasiėmė duktė Jennifer. Kapitono kapas Lietuvoje – Žarėnuose. Jono kapo Amerikoje nėra – jo, motinos ir patėvio urnas su palaikų pelenais savo namuose saugo dukra Jennifer.

J. Pleškys dukters Jennifer susilaukė su iš Gvatemalos kilusia Laura Cajas de Marnitez. Jų civilinė santuoka buvo įregistruota 1968 metais, o dukra Jennifer Indutė Pleskytė gimė 1969-ųjų vasarį. Antrąjį vardą – Indutė – jai sugalvojo tėvas. Matyt, ji buvo sužavėjusios Kolumbijos indėnės. Tačiau J. Pleškio vedybinis gyvenimas su žmona Laura truko tik penkerius metus. Nors po skyrybų buvusi žmona su dukra sugrįžo į savo gimtąją Gvatemalą, jų santykiai su J. Pleškiu nenutrūko iki pat jo mirties. Jis nuolat rūpinosi buvusią šeima, dalyvavo Jennifer vestuvėse ir bažnyčioje vedė ją prie altoriaus. Praėjus daugiau nei dešimčiai metų po buvusio vyro mirties L.

Cajas de Martinez apie jį kalbėjo labai gražiai: „*Jis buvo nepaprastai teisingas žmogus. Mes išsiskyrėme ne dėl romantiškų nukrypimų į šoną.*“ Aktorė E. Pleškytė yra pasakojusi, kad brolis buvo prasitaręs, jog negalėjęs gyventi normalaus šeiminio gyvenimo, nes nuolat jautęs grėsmę, – KGB neišleido jo iš akiračio ir Amerikoje.

J. I. Pleskyte-Kline iš Gvatemalos persikėlė gyventi į JAV, Luizianos valstiją. Čia vienoje įmonėje dirbo finansininke. Jennifer, nors ir būdama Amerikos pilietė, ilgai gyveno Gvatemaloje. Į Ameriką persikraustyti ją paskatino skyrybos su vyru gvatemaliečiu, taip pat vyriausio sūnaus Joshuos sprendimas studijuoti Amerikoje ir nebegrįžti į tėvynę. Ji užaugino tris vaikus – du sūnus ir dukrą, kurių vienas turi sunkią negalią. Kai J.I. Pleskyte persikėlė į Ameriką, ji išteikė už vokiečių kilmės amerikiečio Bryano Kline.

J. Pleškio istorija yra vienas faktų, pagal kuriuos Tomas Klensis (Tom Clancy) 1984 m. parašė knygą „Raudonojo Spalio medžioklė“ („The Hunt for Red October“). Ši knyga išversta ir į lietuvių kalbą. 1990 m. pagal šį romaną pasirodė to paties pavadinimo režisieriaus Johno McTiernano filmas. Jame pagrindinį vaidmenį vaidina žymus aktorius Šonas Koneris (Sean Connery). Apie J. Pleškį režisierius Henrikas Šablevičius 1999 m. sukūrė dokumentinį filmą „Pasmerktas myriop“. Daug medžiagos apie J. Pleškio gyvenimą surinko autorė Marijona Venslauskaitė-Boyle, kuri 2006 m. išleido knygą „Laisvės beieškant: žmogus iš „Raudonojo Spalio“.

Parengė: Žemaičių muziejaus „Alka“ istorikė Janina Bucevičė

EUGENIJA PLEŠKYTĖ

Eugenijos Pleškytės laikas

Barboros Rapalaitės ir Juozo Pleškio šeimoje, susituokusioje Žarėnų (Telšių r.) bažnyčioje, gimė 17 vaikų, užaugo penkios dukros Eugenija, Ona, Barbora, Zofija, Emilija ir du sūnūs Jonas ir Antanas. Eugenija Pleškytė gimė 1938 m. sausio 1 d. Telšių apskrityje, Plungės rajone, Giliogirio kaime, nors dokumentuose įrašyta sausio 6-osios data. Vos sulaukusi 8 metų Eugenija neteko motinos. Genelę į Telšius išsivežė sesuo Zofija. Bet nelaimė sekė nelaimę. 1948 m. vasarą Eugenija vos su šeima nebuvo išvežta į Sibirą: vaikus išgelbėjo sesuo Ona, tėvo ir pamotės Pruzinos Gedmontaitės nuo tremties išgelbėti nepavyko. Dešimtmetė Eugenija augo sesers Onos Petreikienės, dirbusios Telšių restorane, šeimoje, padėjo ir taip pat Telšiuose gyvenusios sesers Zofijos Duoplienės šeima. Ypač daug žinių apie meną ir tikėjimą ji gavo iš savo sesers Zofijos vyro Prano Duolio, kuris tris metus buvo studijavęs Italijoje. Prano Duolio vadovaujamoje vaikų dramos būrelyje prasidėjo ir Eugenijos teatrinis kelias. Būdama devynerių metų ji suvaidino pasakoje „Dvylika mėnesių“ blogąją mergaitę. Vaidino Eugenija ir Telšių Žemaitės vidurinėje mokykloje statomuose spektakliukuose, renginiuose deklamuodavo eiles. Dvylikos metų būdama Eugenija susirgo džiova ir kasmet gydėsi Romainių sanatorijoje. 1957 m. baigusi mokykla Eugenija Pleškytė svarstė ar vertėtų studijuoti, juolab, kad gydytoja rekomendavo neskubėti, bet sesers Barboros patarimas *„geriau protingai numirti, nei durnai gyventi“* padėjo apsispręsti ir stoti į tuometinės Valstybinės konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) aktoriaus meistriškumo specialybę. Sėkmingas jos studijas konservatorijoje apkartino brolio Jono Pleškio pabėgimas į Vakarus. Prasidėjo KGB tardymai, persekiojimai, sekimas. E. Pleškytė, dar būdama tuometės Vilniaus konservatorijos aktorinio meistriškumo specialybės studentė, per apklausą pasirodė kaip itin gera aktorė. Kai saugumo agentai kvotė ją, kur brolis Jonas, ji iniciatyvą perėmė į savo rankas: *„Tai jūs man pasakykit, kur mano brolių padėjote? Juk jis jūsų kontroliuojamame laivyne tarnavo, todėl atsakykit, ką su juo padarėte? Kur jis dabar? Aš noriu jį pamatyti.“* Po tokio „benefiso“ būsima aktorė buvo išlydėta šaltais KGB buveinės koridoriais, ir tardytojai daugiau jos nebetardė. Tais pačiais 1961 metais būsima teatro ir kino aktorė baigė Lietuvos konservatoriją.

Po sėkmingo diplominio darbo – suvaidinto Varvaros Aleksandrovos vaidmens Maksimo Gorkio pjėsėje „Vasarotojai“, E. Pleškytė gavo paskyrimą į Kauno valstybinį dramos teatrą, kur suvaidino Ulijonos vaidmenį Jono Mackonio pjėsėje „Ulijona“. Eugenija scenoje atiduodavo viską – kaip generolas, lemiamu momentu į ataką siunčia geriausius karius. Ji buvo ne tik žemaitiškai užsispyrusi, santūri, mažakalbė, užsidariusi, bet ir emociinga, spontaniška lyg vulkanas, išranki, išsiskyrė puikiu skoniu bei elegancija, žemaitišku humoru. Ji buvo drąsi ir tvirta, patikima moteris, su kuria buvo galima eiti į kalnus, tiesi, reikli sau ir kitiems. Bet ji galėjo būti šilta ir šalta, atvira ir užsidariusi, mokėjo būti žavi ir bjauri, užjaučianti ir egoistiška, švelni ir isteriška, pesimistė ir optimistė, išdidžiai ori ir pasiutusi, vitališkai spontaniška, ūmi. Tačiau ji

buvo žavinga savo esmybe, nepakartojama šypsena, gyvumu, o vitališka grožio jėga buvo nepažabojama ir nenuspėjama lyg iš paslaptingo pasakų pasaulio. Ją įsimylėję buvo daug vyrų. O per vakaraėlius rimtoji uždaroji Eugenija tarsi pamesdavo galva, net klykdama šokdavo rokenrolą, o kartą su V. Tomkumi net lėkštes į sieną daužė.

1963 m. menininkų grupei keliaujant po Kaukazą, užklydo ir į Gorį, gimtąjį Stalino miestelį, užėjo ir į jam skirtą muziejų. E. Pleškytė greitai žinksniu liuoktelėjo prie Stalino paveikslo – uždėjo rankas ant auksinio rėmo ir atsiložusi iš visų jėgų spjovė. Atlikusi savo “misiją”, ji išdidžiais, ryžtingais žingsniais išėjo iš muziejaus.

KGB pastangomis Eugenija neteko daug įdomių vaidmenų, jai buvo nuolat primenama, kad ji – myriop nuteisto sovietinės tėvynės išdaviko sesuo, ji nebuvo išleidžiama į užsienį. Nors buvo Lietuvos teatro ir kino žvaigždė, ji į užsienį, į Italiją buvo išleista tik 1978-aisiais, kai jai buvo jau 40 metų su Lietuvos kultūros atstovų grupe. Ir nors Vilniuje liko jos sūnus, ji buvo akylai stebima dviejų KGB sargybinių, bet nepaisant to E. Pleškytė sugebėjo išsiųsti laišką broliui Jonui į Ameriką. Melsdamasi Vatikane, Šv. Petro bazilikoje, Eugenija prašė Dievo, kad po dešimties metų leistų susitikti su broliu.

Ir tikrai po dešimties metų, ji su broliu Amerikoje po 27 nesimatymo metų susitiko 1988 m., prasidėjus Atgimimui. Ir tai jei ne Jaunimo teatro gastrolės Amerikoje, tas pasimatymas dar būtų kurį laiką užtrukęs. Prie to, kad E. Pleškytė išvyktų į garsiąsias Jaunimo teatro gastroles už geležinės uždangos dar iki nepriklausomybės atkūrimo, padėjo režisierius Eimuntas Nekrošius ir viena jos gera bičiulė. Nors E. Pleškytė retai kam prasitardavo apie savo šeimos paslaptis, režisierius žinojo aktorės brolio istoriją. Prieš gastroles į Ameriką E. Nekrošius pasistengė, kad vyktų ne tik pagrindiniai spektaklių vaidmenų atlikėjai, bet ir dubleriai. E. Pleškytė tokia ir buvo jo spektaklyje „Nosis“. Eugenija su broliu susitiko Hjustone. Žinodamas, kokiame viešbutyje bus apsistoję Jaunimo teatro aktoriai, J. Pleškys pats atvažiavo pas seserį. KGB šnipų ir galimo susidorojimo buvęs kapitonas bijojo iki pat gyvenimo pabaigos, todėl viešbučio kambaryje visu garsu įjungęs televizorių su seserimi kalbėjosi balkone. Pasimatymas su broliu buvo trumpas, tačiau E. Pleškytei buvo svarbus, brangus kiekvienas jo žodis ir apie asmeninį gyvenimą, ir apie darbą, nors J. Pleškys greičiausiai net jai negalėjo pasakyti teisybės, ką ir kur dirba Amerikoje. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, 1990 m. E. Pleškytė vėl aplankė brolį Amerikoje, jis planavo grįžti į Lietuvą ir prisidėti prie atkūrimo Lietuvos karinio jūrų laivyno, bet šiems planams nebuvo lemta išsipildyti – J. Pleškiui diagnozuotas galvos auglys.

Už Kotrynos vaidmenį filme „Herkus Mantas“ 1973 metais E. Pleškytei buvo paskirta LTSR valstybinė premija 1978 m. E. Pleškytei buvo suteiktas LTSR nusipelnusios artistės vardas. 1988 m. jai suteiktas LTSR liaudies artistės garbės vardas.

1993 m. sukaukusi vos 55 metų E. Pleškytė paliko valstybinį jaunimo teatrą, visiems laikams likusi tikro teatro primadona, iš savęs ir partnerių reikalvusi prasmės, minties ir emocijų gilumo. Aktorei buvo suteiktas LTSR nusipelnusios artistės vardas. Aktorei už nuopelnus lietuviškam

kinui, auksiniam talentui 2009-aisiais buvo įteikta „Auksinė gervė“. Šį apdovanojimą įteikė Ingeborga Dapkūnaitė, tikinusi, kad jai nereikia atplėšti voko, nes ji jau žino laureatės vardą – tai Eugenija Pleškytė. Šiai kino legendai tuomet ilgai netilo publikos ovacijos.

„Aš labai labai laiminga, matydama čia savo draugus, partnerius, režisierius. Tai – mano namai. Džiaugiuosi būdama su jumis. Gerbiama komisija tikriausiai pagalvojo, kad man dar trūksta šios statulėlės prie visiškos laimės. Būta ir anksčiau apdovanojimų, bet pats mieliausias ir brangiausias – šiandieną, nes aš jį gaunu nepriklausomoje laisvoje Lietuvoje“, – tuomet dėkojo garsi aktorė.

Savo prisiminimuose E. Pleškytė rašė, kad *“Jei dabar reikėtų apsispręsti, kuriuo keliu pasukti, aktorės profesijos nebesirinkčiau. Darbas scenoje ir kine pasiglemžia viską – ir mintis, ir jausmus, ir dėmesį žmonėms, ir meilę artimui”*. (2011 m. gruodis – 2012 m. vasaris). Nors ten pat ji prisipažino: *“Kažin, ar būčiau tą gūdų sovietmetį ištvėrusi, jei būčiau turėjusi kitą profesiją. Kai išeidavau į sceną, pasijusdavau lyg Dievas. Imorovizuodama personažo žodžius galėdavau išsakyti ir savo skausmą, ir savo tikrąsias mintis, ir išrėkti neapykantą tam baisiam sovietiniam režimui”*.

2009 m. Eugenija Pleškytė sunkiai susirgo. Jai buvo atlikta onkologinė operacija. Išverti jai padėjo tikėjimas ir malda. Liga sugrįžo 2012 m. vasarą. Viltis buvo jai Dievas, kol Dievas tapo jos Viltimi. Apie Eugeniją Pleškytę 2012 m. LRT užsakymu filmą “Savi keliai” sukūrė rež. Valdas Babaliauskas. Nepaisant sunkios ligos E. Pleškytė sugebėjo šiame filme ne tik filmuotis, bet ir puikiai atrodyti. Mirė Eugenija Pleškytė 2012 m. lapkričio 3 d. Palaidota Vilniuje, Antakalnio kapinėse, menininkų kalnelyje.

Birutė Vyšniauskaitė 2013 m. išleido knygą “Vienintelė. Eugenijos Pleškytės laikas”.

E. Pleškytė ir jos gyvenimo vyrai

Studijų laikais apie Eugeniją sparną režė komozitorius Algimantas Bražinskas *“Oi, Geny, parašiau tau dainą!”* – dažniausiai su tokiomis staigmenomis tarpduryje pasirodydavo A. Bražinskas. Juk beveik liaudies daina tapusią „Tai raibumai genelio“ jis buvo dedikavęs Eugenijai. Užgimusi kompozitoriaus ir aktorės meilė baigėsi vedybomis. Ir kaip prisipažino pati aktorė, kad tokios meilės daugiau nepatyrė ir kad mylėjo A. Bražinską visą savo gyvenimą. Tačiau A. Bražinskas buvo vėjo vaikas, lengvabūdis. Jis su ja elgdavosi kaip su sau lygiu berniuku: lekia motociklu ir šaukia: *„Geny, laikykis, dabar labai kratysimės“*. Ne be režisieriaus Vytauto Čibiro pagalbos Eugenija 1963 m. sausį buvo pakviesta dirbti į Vilniaus valstybinį akademinį (dabar – Lietuvos nacionalinio) dramos teatrą. Režisierius įsimylėjo Eugeniją iš pirmo žvilgsnio. V. Čibiras buvo visai kitoks. Jis mokėjo moterims ir dėmesį parodyti, ir jas atrasti, atskleisti. Spaudžiama V. Čibiro, Eugenija 1964 m. paliko A. Bražinską. 1966 m. vasarą ištekėjusi už jo, E. Pleškytė 1968 m. rugpjūtį susilaukė sūnaus Martyno, baigusio Vilniaus universitete ekonomiką. Ji dėl V. Čibiro ir sudėtingos teatro atmosferos 1967 m. paliko Vilniaus akademinį dramos teatrą ir drauge su juo perėjo į Jaunimo teatrą. Jaunimo teatre ji suvaidino

daugiausiai vaidmenų: Elison Johano Osborne'o pjesėje "Atsigrežk rūstybėje", Iriną Arkadiną Antono Čechovo pjesėje "Žuvėdra", Fru Alving Henriko Ibseno pjesėje "Šmėklos", Fugardo moterį Atholo Fugardo pjesėje "Čia gyvena žmonės" ir daugelį kitų. Deja, V. Čibiras nesugebėjo pažaboti ir jį patį, ir Eugeniją žudančio pavydo, smurtavo ir psichologiškai, ir net fiziškai. Su V. Čibiru Eugenija išsiskyrė 1973 m., kai sūnui buvo penkeri. Jų skyrybos buvo triukšmingos ir skandalingos. Po kelerių metų E. Pleškytė savo gyvenimą susaistė su Juliumi Lozoraičiu, tuometiniu Lietuvos Kino studijos vadovu, inteligentišku, apsiskaičiusiu, turinčiu puikų meninį skonį, bet, deja, taip pat nesugebančio suvaldyti pavydo. Nors oficialiai jiedu susituokė tik po dešimties bendro gyvenimo metu, išsiskyrė sekančią dieną po vestuvių..., nes E. Pleškytė neatleido jam eilinio bandymo bėgti, kilus kivirčui. Mat, kai jie susipykdavo, J. Lozoraitis išeidavo į savo butą. Išsiskyrė jie ramiai ir taikiai. O ketvirtą kartą E. Pleškytė ištėkėjo 1996 m. už aštuoniolika metų vyresnio amerikiečio psichologo, rašytojo ir verslininko, iš Graikijos kilusio žydo Jacko Gaineso. Su juo Eugenija susipažino viešėdama pas savo brolių Joną Amerikoje. Ji apsigyveno pas vyrą JAV, San Fransisko priemiestyje. Jiedu buvo geri draugai, daug keliavo, pramogavo, tačiau nostalgija Lietuvai vertė Eugeniją kasmet sugrįžti į gimtinę. Po jo mirties 2008 m. Eugenija Pleškytė visam laikui grįžo į Lietuvą.

E. Pleškytės vaidmenys kine ir televizijoje

Kine E. Pleškytė debiutavo mokytojos Dovilės vaidmeniu filme „Kanonada“, kuriame ji filmavosi baigdama studijas Konservatorijoje (1961, rež. R. Vabalas, Lietuvos kino studija, toliau – LKS). Ji taip pat vaidino filmuose:

Ingridą Šatkauskienę "Laiptai į dangų" (1966, rež. R. Vabalas, LKS);

Agnę "Surask mane" (1967, rež. A. Araminas, LKS);

Reginą "Suaugusių žmonių žaidimai" (1967, rež. A. Kundelis, M. Giedrys, LKS);

Hertą "Buvo gegužės mėnuo" (1970, rež. M. Chucijev, Kino studija "Ekran");

Birutę Giedraitienę "Žaizdos žemės mūsų" (1971, rež. M. Giedrys, LKS);

Našlelę "akmuo ant akmens" (1971, rež. R. Vabalas, LKS);

Kotryną "Herkus Mantas" (1972, rež. M. Giedrys, LKS);

Mokytoją "Linksmos istorijos" 1973, rež. A. Kundelis, G. Lukšas, S. Motiejūnas, LKS);

Mariją "Sadūto-tūto" (1974, rež. A. Grikevičius, LKS);

Hildą Horn „Ugnies tiltas“ (1975, rež. B. Nirenburg, Mosfilm);

Karčemininkę Justiną "Atpildo diena" (1975, rež. S. Motiejūnas, A. Puipa, LKS);

Jono žmoną "Ilga kelionė prie jūros" (1976, rež. A. Araminas, LKS);

Ledi Karsters „Grynai angliška žmogžudystė“ (1976, rež. S. Samsonov, kino studija “Ekran”);

Martą “Aš tiek galiu papasakoti apie paukščius” (1976, rež. A. Ivanov, A. Dovženkos kino studija);

Tamarą „Dovanos telefonu“ (1977, rež. A. Brenčs, Rygos kino studija);

Eleną “Nesėtų rūgių žydėjimas” (1978, rež. M. Giedrys, LKS);

Mortą “Velnio sėkla” (1979, rež. A. Puipa, LKS);

Albiną Ulbaite “Mažos mūsų nuodėmės” (1979, rež. H. Šablevičius, LKS);

Karoliną “Faktas” (1980, rež. A. Grikevičius, LKS);

Elvyrą Grifits “Amerikoniškoji tragedija”, rež. H. Šablevičius, LKS);

Misis Katerik „Moteris baltais rūbais“ (1981, rež. V. Derbeniovas, Moldovafilm);

Juškiene “Pats ilgiausias šiaudas” (1982, rež. D. Ritenbergs, Rygos kino studija);

Nelę Houp “Anglų valsas” (1982, rež. G. Lukšas, LKS);

Motulę Barberen “Be šeimos” (1984, rež. V. Bortko, Kino studija “Lenfilm”);

Emą “Bangos miršta pakrantėje” (1985, rež. T. Razzakov, Kino studija “Kirgizfilm”);

Beatrisę Kornel “Visi prieš vieną” (1986, rež. A. Pozdniakovas, kino studija “Mosfilm”);

Zinaidą “Romantikas” (1989, rež. M. Braudė, kino studija “Belarusfilm”);

Prozorovą “Gailestingumo kryžius” (1991, rež. D. Nižnikovskaja, kino studija “Belarusfilm”);

Grafiene Rostovą “Mirtis užkulisiuose” (1991, rež. B. Durov, kino studija “Moldova film”).

Televizijoje E. Pleškytė debiutavo 1964 m. filme “Jūra tyli” suvaidinusi giminaitę (rež. S. Borisienė). 1966 m. ji vaidino Laimą telefilme “Oi, žodeliai, žodeliai” (rež. A. Galinis), 1968 m. Alytę “Vilkaraistis” (rež. B. Bratkauskas) ir Sabiną “Deltonikai” (rež. B. Talačka). 1986 m., statydamas televizijos spektaklį “Benjaminas Kordušas” ją televizijoje filmuotis pakvietė režisierius V. Bačiulis.

Kino kritikė Gražina Arlickaitė rašė, kad E. Pleškytė mokėjo gyventi gyvenimą ekrane. „*Prieš mano akis sukasi ilga, didžiulė juosta filmų, kuriuose aš matau jos nepaprasto grožio veidą ir ekraną, nušviestą jos didžiulio ir įvairiapusio talento. Netekome puikios aktorės, netekome nuostabaus grožio moters, tačiau mums liko filmai, kurie garsūs tuo, kad juose vaidino ji – Eugenija Pleškytė. Ir ne tiek vaidino, kiek jos buvimas kine, ekrane turėjo prasmę. Ji mokėjo gyventi gyvenimą ekrane*“, – tvirtino G. Arlickaitė.

Teatrologė Irena Aleksaitė teigė, kad E. Pleškytė turėjo išskirtinius duomenis kinui: „*Aš visada stebėdavausi nieko jai nesakydama, kokia ji darbšti. Kiekvieną vaidmenį tiesiog nušlifudavo. Ir kaip iš viso ji žiūrėjo į savo profesiją – nepaprastai atsakingai. Puiki buvo teatre, bet dar puikėsnė buvo kine, kadangi jos duomenys buvo tiesiog kinui sukurti.*“

Prisiminimai

1.Režisierius Rimas Tuminas, 2013 m. apie Eugeniją Pleškytę rašė: Su Eugenija Jaunimo teatre 1974 m. buvome partneriai. Kartu vaidinome Michailo Roščino pjesėje „Vaivorykštė žiemą“, kurią režisavo Romanas Viktiukas. Nuo tų laikų Eugenija liko mano atmintyje kaip tvirta, valinga, nervinga, tačiau dirbant sugebanti susikaupti ir susitvarkyti moteris. Užkulisuose ji būdavo dar temperamentingesnė nei scenoje: kartais atrodydavo, kad ją užvaldo ne žmogaus, ne moters, o vilkės temperamentas. Todėl, be abejo, privengdavau jos, nors mums sekėsi kartu vaidinti. Spektaklis su pasisekimu buvo rodomas visą sezoną. Čia ir pamačiau E. Pleškytėje tą ugningą moterį žaibą, kuri gali smogti, išprovokuoti, gali mesti, pareikšti pretenzijas. Suvokiau jos aktorinio talento molekulinę sudėtį: kad ji – moteris provokatorė. Žinoma, žavėjo ir jos grožis, lipšnumas, ticianiškas sudėjimas. Kvepėjo ji moterimi, kvepėjo... Todėl ir norėjosi ją ir nugalėti, ir pabūti lygiaverčiam. Kita vertus, tada, dirbdamas su E. Pleškyte, supratau, kad niekada nebūsiu aktoriumi, nes nenoriu, kad mane režisieriai gainiotų. Mačiau ir jos kančias, kaip ji būdavo gainiojama, spaudžiama aplinkybių scenoje ir režisieriaus riksmų. Po to bendro mūsų spektaklio galvojau, kad tikrai tapsiu režisieriumi ir tuomet būtinai dar kartą susitiksiu su E. Pleškyte. Atversiu jai visai kitą pasaulį, ji pamils mane, supras ir mes galėsime būti gyvenimo šeimininkai. Taip ir įvyko. Po beveik dešimties metų su Eugenija vėl susitikome Jaunimo teatre – tą kartą stačiau Atolos Fugardo pjesę „Čia gyvena žmonės“, kurioje gvildenamas atstumtos moters likimas, moters, išgyvenančios penkiasdešimties metų amžiaus krizę, vienatvę, šilumos ir supratimo paieškas. Perskaitęs šią pjesę iš karto supratau, kad E. Pleškytė – ta A. Fugardo moteris, nebijanti būti ir agresyvi, ir brutuali, tačiau toje jos agresijoje buvo ir užslėpto sekso, neprovokuojančio intymumui ar vilionėms, bet suregzta mintis galėjo ją tenkinti ir seksualiai. Spektaklio medžiaga ir mūsų bendras darbas ją užbūrė. Mačiau, kaip ji geidė tų repeticijų, nors mane kurį laiką buvo ištikusi kūrybinė krizė. Mano vaizduotėje tik mirgėjo skausmingas gražios, vienišos gervės įvaizdis. Toje paukštėje, o tiksliau E. Pleškytėje, aš ir ieškojau tos lėtai mirštančios A. Fugardo moters. Eugenija iš tikrųjų pajuto tą skrydį – ji skrido į aktorinę medžiagą, sutvirtėjo, išgražėjo ir tarp mūsų įsižiebė ne tik kūrybiniai, bet ir žmogiški santykiai. Atrodė, kad mes viską juntame taip pat. Po repeticijų ji, kaip moteris, būdavo ir vylinga, ir mįslinga, ir graži, ir žavi. Tik jos rankos buvo keistos, kažko trūko – oda gruboka, trumpi pirštai. Bet tas trumpų rankų kumštelis buvo labai skaudus. Kokį vyrą savo tvirtomis rankomis sutverdavo, tomis pačiomis rankomis ir užmušdavo. Statydamas „Čia gyvena žmonės“ dar labiau suvokiau, kad E. Pleškytė – labai dramatiško tipo aktorė, mėgstanti provokuoti ne tik scenoje, bet ir patį gyvenimą. Ji pasirinkdavo kraštutinumus. Staiga ji pasirodydavo žėrinti – mylinti ir gyvenimą, ir teatrą, ir mane gerbianti, ir dėmesinga. Kitą dieną ji ateidavo aikštinga, nemaloni, ieškanti konflikto. Praeidavo pro mane duodama suprasti: „Gal aš šiandien jo neliesiu. Bet jeigu

dar kartą, aš ir tave sužlugdysiu, sumaitosiu, išvargsiu, atsisakysiu, nužudysiu.“ Tapdavo moterimi žudike. Tačiau tai mane ir viliojo. Stiprino prisirišimo jausmą. Mirties aš troškau būtent nuo jos žvilgsnio, nuo jos rankos, nuo jos suformuluotos teatrinės minties – kad aš nereikalingas, netaištalingas, apskritai neišmanantis teatro reikalų, o tu labiau – šioje A. Fugardo pjesėje apie moters dramą, gyvenimą, likimą. Bet mums pavyko išspręsti profesinius dalykus, supratome, kad galime dirbti kartu, o tai suteikdavo malonumą grimzti į gyvenimą, malonumą kartu skęsti, malonumą kartu nerasti. Aš taip atvirauju, todėl, kad savo gyvenime buvau sutikęs moterį, talentingiausią Lietuvos moterį. Po to ieškojau tokių aktorių, kaip E. Pleškytė. Tiesiog intuityviai ieškojau. Radau jos bruožų Monikoje Mironaitėje, Aldonoje Janušauskaitėje, Eglėje Gabrėnaitėje, bet Eugenija Pleškytė liko ta vienintelė, pagrindinė moteris, kuri, kurdama ir griaudama, peržengė gyvenimo ribas. Kai jaunos aktorės pamatau nors atšvaistus, nors dalelytę E. Pleškytės, visada pagalvoju: „Čia bus Pleškytė, ko gero, čia bus Pleškytė.“ Bet taip ir neradau, nesutikau tokios kaip E. Pleškytė. Tokios vienišos, nelaimingos, kenčiančios nuo savo talento. Nuo savo genijaus ji kentėjo, ją kažkas vedė, kažkas diktavo. Tai jai pačiai kėlė baimę, išgyvenimus. Tuomet ji nekėsdavo savęs ir kitų. Užuojaus atsisakydavo. Tapdavo vieniša, dramatiška. Atrodo, gyvenime tokia ir liko. Ji – viena. Todėl ir negalėjo su niekuo gyventi. Galima buvo tik stebėti jos dramatišką likimą, bet visada norėjosi galvoti, kad ji suras žmogų, kuris ją sutvertų ir sunaikintų, kaip ji kad mokėjo. Manau, kad ji norėjo turėti ištikimą draugą, kuris nepažeistų jos laisvės. Tik kažin ar nebūtų pradėjusi valdyti, nors kartais pasijusdavo, kad yra pasirengusi gerbti, mylėti ir negriauti kito arba nelipdyti pagal savo norus. Po spektaklio „Čia gyvena žmonės“ maniau, kad mes būtinai dar scenoje susitikime. Būtinai. Juk gyvenimas – dar ilgas priešaky. O gyvenimas eina, praeina. Bet aš žinau – mes arba Žemėje, arba Danguje būtinai dar susitiksim. Nors su daugeliu žmonių, su kuriais buvo norėta susitikti, aš taip ir nesusitikau. Deja, gyvenimas per trumpas. Mūsų profesijos žmonėms jis kaip spektaklis – prasidėjo, trys valandos, pertraukėlė kažkokia ir, žiūrėk, - jau finalas. Kita vertus, gal ir gerai, kad likimas taip viską išsprendė, kad taip ir likome – aš ją mylintis, dievinantis, o gal ji tokius pat jausmus, duok Dieve, man jaučianti? Gal ir gerai, kad Dievulis mus apsaugojo ir mes išlaikėme santykius, kurių neužgožė, nesugadino kokios nors kitos situacijos – jeigu buvo, tai buvo, jei mylėjai, tai mylėjai, jei bijojai, tai bijojai, jei geidei, tai geidei. O bijot bijojai, gal ir vargai netgi. Laimė ten, kur mes jautėme gyvenimą, nors ten ir buvo didžiausios mūsų bėdos, gėdos, vargai, nelaimės. Juk meilė ar romanai – visada nelaimė. Tad, metams praėjus, tos bėdos ir gėdos leidžia suvokti, kad gyvenai toje laimėje. Laimė gyvena sielvarte, kančioje, netektyse. Ten ir tada, kai supranti, kad tu ten gyvenai, kad jutai gyvenimo virsmus, pajutai gyvenimą. Tai ko gi daugiau reikia? Kaip kitaip gyvenimą pažinsi? Gražiame, ramiame gyvenime, kokio mes visi trokštame – tyloje, šviesoje, laimės nepažinsime. Šviesa apakina, tylą apkurtina, o tik aistros, pasirodo, ir yra laimė, kurios mes visi trokštame.“

2. Aktorius Antanas Šurna apie Eugeniją Pleškytę prisiminė: Genė (E. Pleškytė) buvo ta partnerė, su kuria visada jausdavau ir vidinę trauką, ir dvasinį konfliktą. Nors abu aktorinio meistriškumo mokėmės tuometėje Valstybinėje konservatorijoje, pirmasis mūsų kūrybinis susitikimas įvyko Jaunimo teatre, į kurį ji 1967 m. perėjo iš Akademinio dramos teatro kartu su savo vyru

režisieriumi Vytautu Čibiru. Iš pradžių Genei Jaunimo teatre buvo nelengva, nes tais laikais teatras iš tikrųjų buvo teatras - šeima su savo nuostatomis, ritualais, tvarka. Darbas kitame teatre prilygdavo išdavystei. Ne taip kaip dabar - savaitę aktoriai dirba viename teatre, po mėnesio - kitame. Tuometė Jaunimo teatro vadovė režisierė Aurelija Ragauskaitė, plačių pažiūrų ir labai tolerantiška, iš karto priėmė Genę kartu su V. Čibiru, kuriam, kiek žinau, buvo pažadėtos Akademinio dramos teatro vyriausiojo režisieriaus pareigos. Tačiau dėl įvairiausių intrigų jis nebuvo paskirtas, todėl ir nusprendė pakeisti teatrą. Iki šiol prisimenu tą vakarą teatre, kai A. Ragauskaitė mums pristatė Genę ir V. Čibirą - sėdėjome ant grindų, degė žvakės, gėrėme vyną. Nors visi aktoriai juos puikiai pažinojo, įsivaizduoju, kad jiems abiem buvo ne itin jauku. Ko gero, jautėsi lyg naujokai, o iš tikrųjų abu jau turėjo pakankamai teatrinės patirties. Mano bendras darbas su Gene ir V. Čibiru prasidėjo jo statytu spektakliu Johno Osborne'o „Atsigręžk rūstybėje“. Vieną dieną teatre skambinau pianinu. Prie manęs priėjo V. Čibiras ir be paaiškinimų pareiškė: „Vaidinsi Džimį.“ Aš lygiai tokiu pat tonu akimirksniu atsakiau: „Gerai.“ V. Čibirą nustebino mano toks atsakymas be jokios reakcijos ir vertinimo - lyg man būtų pasiūlyta vaidinti Hamletą. O iš tikrųjų aš tos pjesės nebuvau net skaitęs. Kai perskaičiau, supratau, kad kaip aktorius iš V. Čibiro rankų gavau tikrą saldainiuką. Bet su Gene pirmąkart susitikome dar prieš „Atsigręžk rūstybėje“ repeticijas - šokių ir treniruočių salėje. A. Ragauskaitė mums buvo sudariusi visas sąlygas, kad būtume geriausios fizinės formos. O „Atsigręžk rūstybėje“ mūsų su Gene žvilgsniai kaip susikryžiavo, taip kryžiavosi ir kryžiavosi dar trisdešimt metų - ir teatre, ir kine. Esu dėkingas Dievui, kad turėjau tokią puikią partnerę, nors savo režisieriaus taip ir neatradau. Arba manęs jis neatrado. Mes su Gene daugiau esame dirbę kine. Nors vienu metu buvo imta skirstyti aktorius, esą vieni - kino, kiti - teatro. Mano galva, toks požiūris - visiška nesąmonė. Jei esi aktorius, tai aktorius - visur. Gal aktorius tik operoje dainuoti negalėtų. Bet jei būčiau režisierius, su paprastais artistais, nelabai turinčiais balsą, pastatyčiau operą „Karmen“. Būtų fantastiškas spektaklis! Genė buvo puiki ir teatre, ir kine, nors jos durnas žemaitiškas užsispyrimas kartais versdavo iš kojų. Ji man daug kraujo yra sugadinusi. Mes amžinai riedavomės, bet vis tiek vienas kitą traukėme. Vieno epizodo iš repeticijų, kai Dalia Tamulevičiūtė statė Antono Čechovo „Žuvėdrą“, iki šiol negaliu pamiršti. Genė vaidino Iriną Arkadiną, o aš - Borisą Trigoriną. Tiek D. Tamulevičiūtei, tiek Genei bandžiau logiškai įrodyti, kodėl mano herojus taip prisirišęs prie Arkadinos. Bet, matyt, moteris - tokia būtybė, kad jai sunku paklusti net akivaizdžiausiems dalykams. Kodėl? Neaišku. Nesuprantu, kas sukasi moterų galvose. Visi režisieriai Borisą Trigoriną vaizduodavo kaip bevalį, nevykėlį. O man atrodė visai kitaip: juk jis – talentingas rašytojas. Jo ir Arkadinos, buvusios puikios aktorės, amžiaus skirtumas - apie trisdešimt metų. Ji prisirišusi prie Trigorino kaip nežinia kas. Tik vėliau supratau, kad talentingi žmonės moteris traukia kaip kunigai – kas draudžiama, to labai norisi. Ilgai galvojau, kas vis dėlto sieja Iriną Arkadiną ir Borisą Trigoriną. Kol galiausiai mano galvą nušvietė mintis - juk jis serga epilepsija, o ji atstoja jam ir motiną, ir žmoną, ir patarėją, slaugo jį kaip vaiką. Kai suvokiau Trigorino tragediją, prašiau D. Tamulevičiūtės leisti man bent užuominomis suvaidinti, kad jam prasideda epilepsijos priepuolis. Ne! Taip abi su Gene užsispyrė, kad aš ir neįgyvendinau savo sumanymo, ir neišrišau Trigorino vaidmens taip, kaip aš jį suvokiau. Iki šiol negaliu to atleisti nei Genei, nei D. Tamulevičiūtei. Jei kada nors mano

sumanymą panaudos koks nors aktorius, Trigorino vaidmens mįslė pagaliau bus įmintą. Nors Genė man buvo brangi kaip partnerė ir kažin ar be jos būčiau sukūręs daugelį savo vaidmenų, žiežirbos tarp mūsų dažnai lakstydavo. Ne kartą ir aš, ir ji per repeticijas esame trenkę durimis. Bet kitą dieną pasibučiuodavome ir dirbdavome toliau. Taip ir turi būti. Jeigu menininkas visiškai nekonfliktuoja, tai jis - ne menininkas. Jis turi būti opozicija bet kokiai valdžiai, turi matyti tai, ko kiti nemato. Jei net viskas labai gerai, menininkas vis tiek privalo įžvelgti, kas galėtų būti dar geriau. Taigi ir tarp mūsų su Gene žaižaruodavo ne asmeniniai, ne gyvenimiški, o kūrybiniai konfliktai. Žvaigždės, nors neabejotinai tokia buvo, ji niekada nevaidindavo ir nesirgo žvaigždžių liga, tačiau aš žinodavau, jausdavau, kad konfliktai scenoje kartais įsiplieskdavo dėl jos moteriškų išgyvenimų ar dėl tam tikrų gyvenimo problemų. Bet tegul tai lieka paslaptis. Kartais užtekdamas prie jos prisiglausti, ranką ant peties uždėti, pasakyti ką nors švelnaus ar anekdotą papasakoti, kad ji atsileistų ir darbas tekėtų toliau. Meluočiau, jei sakyčiau, kad su Gene nebuvome priėję prie tos labai trapios ribos, kai, dirbdami daugybę metų kartu ir jausdami vienas kitą iš atodūsių, nebūtume galėję jos peržengti ir tapti jau ne vien scenos partneriais. Ar taip įvyko? Nesitikėkite, kad prisipažinsiu! Čia tas pats, kas klausti žmogaus, sėdinčio dykumoje 45 laipsnių karštyje, ar jis nori gerti. Gal jis, išgirdęs tokį kvailą klausimą, ir atsakys, kad nenori, bet juk vis tiek norės. Nors visa Lietuva ne vienus metus kalbėjo, kad mes su Gene - vyras ir žmona, apie vedybas niekada nebuvome susimąstę, nors iš tikrųjų tarp mūsų buvo tas empatinis jausmas, kuris ir lėmė ilgą bei įdomią partnerystę. Ar ji man nebūtų buvusi per stipri žmona, nežinau. Greičiau aš jai būčiau buvęs pernelyg kietas vyras. Žinoma, mane buvo tiesiog užbūręs jos grožis. Tačiau, be jo, jai Dievulis davė ir didžiulį talentą. Tai - retas atvejis, ypač Lietuvoje. Dažniausiai būna graži moteris ir visiška „pampuška“. Niekam netinkama, išskyrus vieną dalyką. O Genutė turėjo visko. Kad atliktų savo misiją. Kai baigėme dirbti Marijono Giedrio filme „Herkus Mantas“, karktelėjau: ar nebus taip, kad su Gene nusifilmavome pirmame ir paskutiniame lietuviškame istoriniame filme? Taip ir atsitiko. Iš pradžių Kotrynos vaidmeniui buvo pasiūlyta kažkokia aktorė iš Estijos, kurios dabar net pavardės neprisimenu. Bet ją pamatęs iš karto pasakiau, kad nerandu su ja jokio ryšio. Tuomet M. Giedrys labai teisingai pasakė: „Nėra laiko žaisti. Jūs su Eugenija esate taip susivaidinę, kad jums nereikia net jokių bandymų.“ Genės suvaidinta Kotryna - nuostabus vaidmuo. Ta scena, kai ji ieško užmušto Montės mūšio lauke ir šaukia: „Tu nužudei Montę!“ – kažkas nerealus, tikra pasaulinė kino klasika. Taip suvaidinti galima tik vieną kartą. Kiek pamenu, šios scenos ir buvo tik vienas dublis. Tiek toje scenoje buvo Genės vidinės jėgos - skausmo, baimės, vienvėsių, neapykantos, meilės. Jei režisierius lieptų visa tai suvaidinti, pagalvotum - eik tu į vieną vietą... Kai Genutė, būdama pačiame jėgų žydėjime, 1993 m. nusprendė palikti teatrą, mane ištiko šokas. Tada, režisieriaus Eimunto Nekrošiaus rekomenduotas, buvau tapęs teatro vadovu, todėl man teko pasirašyti jos atleidimo dokumentą. Gūdūs laikai buvo. Visus teatrus krėtė suirutė. Jaunimo teatre buvome priversti reklamuoti vakarietiškus automobilius, kad užsidirbtume bent kiek pinigų. O dekoracijas montuodavau pats, nes visi scenos darbininkai buvo išsilakstę. Kartais užsidarydavau kabinete ir galvodavau – ar nusigerti, ar ką daryti? Padėtis atrodė tiesiog beviltiška. E. Nekrošius jau buvo beveik baigęs spektaklį „Karmen“, bet, teatrologės Rūtos Vanagaitės paviliotas, išėjo iš teatro. Tiesiog maldavau jo parodyti tą spektaklį, bet jis kategoriškai atsisakė. Esą dar kažko jam

trūksta. Priežastis iš tikrųjų buvo kita - jis, matyt, už spektaklius norėjo didesnių pinigų, o mūsų teatras jų neturėjo. Matydama tokią padėtį teatre, ko gero, Genutė ir apsisprendė išvažiuoti į Ameriką. Nors aš ir buvau jai artimas žmogus, savo sprendimo palikti teatrą man niekaip nekommentavo.

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Žemaičių muziejus Alka 190599771
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL INFORMACIJOS APIE EUGENIJĄ PLEŠKYTĘ IR JONĄ PLEŠKĮ
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-09-08 Nr. S-173
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Eva Stonkevičienė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	EVA STONKEVIČIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-09-05 15:19:12 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-X-L
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-09-05 15:19:27 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	SK ID Solutions EID-Q 2021E, SK ID Solutions AS EE
Sertifikato galiojimo laikas	2025-08-11 10:31:13 – 2030-08-11 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	2
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.85.4
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Metaduomens „Sudarytojo adresas“ reikšmė turi būti nurodyta Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2025-10-09 10:15:26)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-10-09 10:15:26 DBSIS